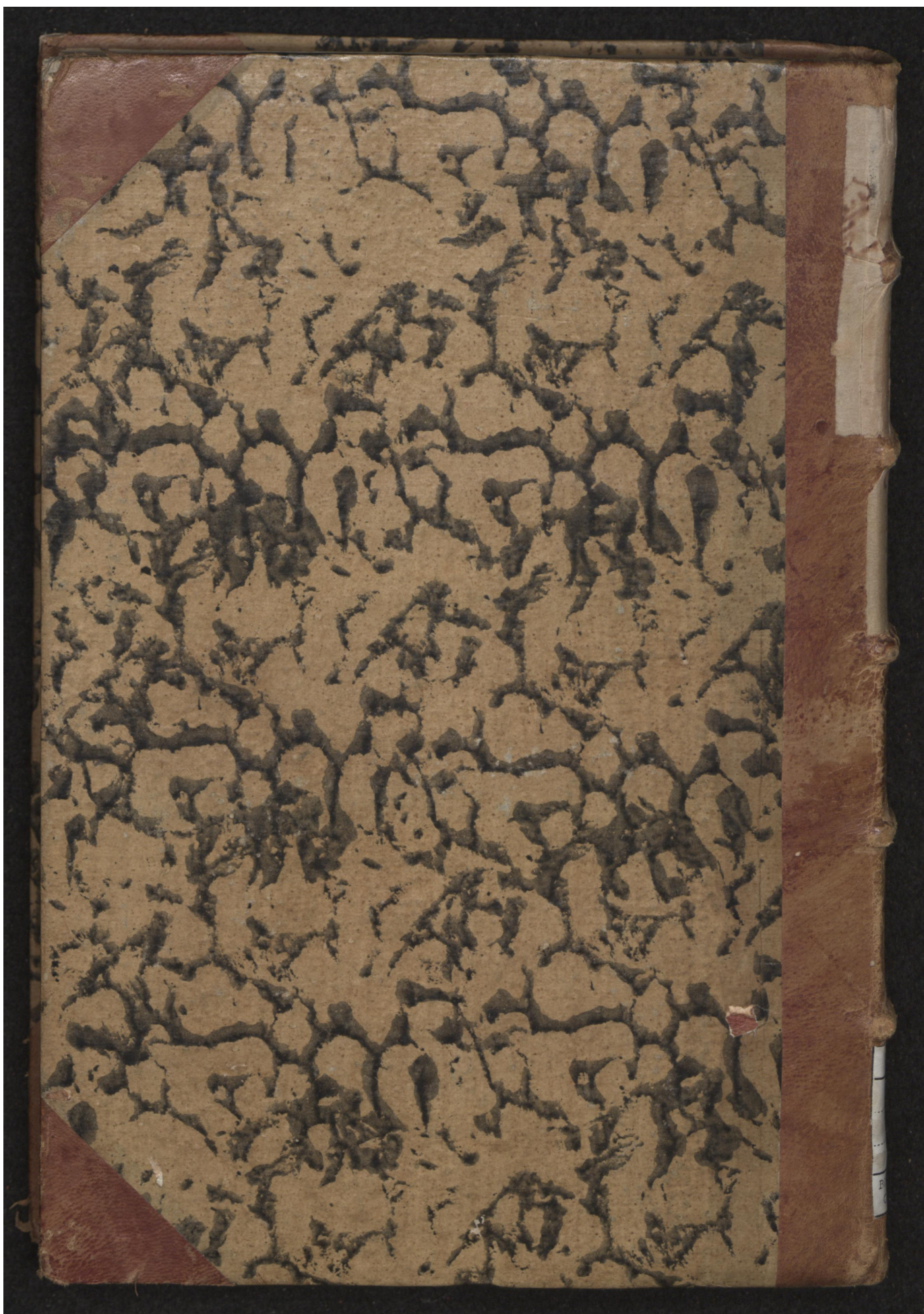

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. C.3.2 (a)

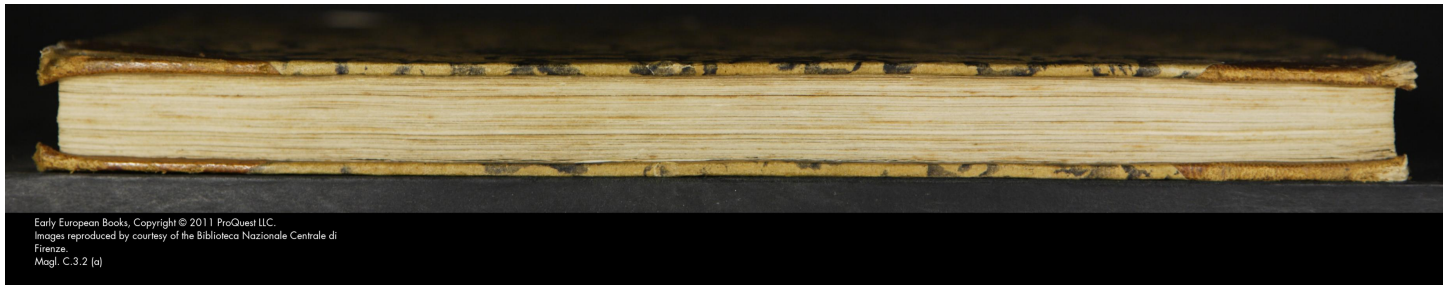
Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. C.3.2 (a)

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. C.3.2 (a)

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. C.3.2 (a)

NICOLAUS PEROTTUS pōtifex Syppōtinus: FRANCISCO GVARNENO SALVTEM.

Olebam nuper etati nostrę gratulari mi franciscę quasi magnū quoddā ac uere di
uinum beneficiū hac tempestate adepti essemus: ob nouū scribendi genus e ger
mania nuper ad nos delatū. Videbā . n. tantum uno menle ab uno homine hoc
tempore imprimi litterarū posse: quantū uix toto anno scribi alias a pluribus po
tuisset. Quod uno uersu cāpanus noster Aprutinus pōtifex elegantissię scripsit: Imprimi
ille die quantū non scribitur anno. Exquare tantum breui tempore librorū cōpiā sperabam:
ut nullum superfuturū esset opus: quod uel ab inope atq; egeno homine posset āplus desi
derari. Hinc fore existimabā ut uigerent in dies magis ingenia hominū & florent studia lit
terarū: omnesq; ad capeffendas p̄claras artes tanta librorū cōmoditate allicerentur. Iam
uero: o uanas hominum cogitationes: longe aliter q̄ sperabam uideo rē succedere. Nā cuz
liceat unicuiq; pro libidine animi sui quęcunq; uelit: imprimere sit ut & om̄is sēpē uero quę
optia sunt: ea scribant placendi gratia: quę obliterari potius ac deleri ex omnib; libris debe
rent. Et si quid scribunt boni: ita peruertant atq; corrūpant: ut melius sit his libris carere: q̄
in exemplaria mille transcriptos per orbis om̄is provincias mittere: ne scilicet studiosis
occafio det tot mēdacia legendi. Quippe satius est uera ignorare: q̄ falsap̄discere: quēadmo
dum tacere uerz: inuis peccatum est q̄ mentiri. Huius autē rei causa ē n̄ tā inscitia eoz q̄ im
primunt: q̄ negligentia: ne qd grauius dicā quorūdā qui se correctores ac magistros ueterū
librorū constituunt. Hi enī dum falsa existiant: quę paz aiaduētūt peruertunt recte scripta
& de summoz uirorum operibus sententiam temere ferre non dubitant. O rem indignam
in qua non modo graues uiri & prudētes: sed et qualescūq; studiosi merito perturbētur. Nō
est facile ab his discedendū quę passim scripta reperiuntur: nec cū primū difficultatis aliquid
accurrit errori ascribendum est: non rectum iter relinquendū: ut deuos sequāur anfractus:
nec plana deferenda sunt: ut per p̄cipitia labamur. Alioquin quę stultitia est tantū studiū
tantam curam: & ut dicam tantam sollicitudinem adhibere: ut doctissimorū uirorū libros de
prauos: atq; corrumpas: neq; me ista ad reueli existimes scribere. q̄ eorū laborez damnadū
putem: qui hanc corrigendorū librorū p̄uinciā sūplere. Qui potius laudo doctrinā eoz
Laudo studiū: laudo laborē: s; q̄ tēus mōūz n̄ excedūt h̄ ē quatēus nihil addunt de suo: s; uel
alios expēlaribus: p̄ sententia ipsius auctoris alibi clariū expressa: p̄ eius scriptoris: a quo id
sūptū ē auctoritate: uel explicata alicuius iūtiōe uel alterius lingue uentate aliquē locū e
mendant q̄ nos nuper in marco: & pampinio fecimus. Aliter . n. frustra eos tantum la
boris haurire existimo: Frustra dixi: imo cum ingenti hominū detrimento: quandoquidē fre
quentius corrūpūt: q̄ emendent. Quāq̄ illud quoz laudare uix possū: q̄ poemā sua claris
simorum uirorū libris inserunt. Quid . n. turpius uideri potest? Quid magis indignū: q̄ are
cloacaz iūgere Non bene ueniūt: nec in una sedē morant. Maiestas & amor: eo magis for
descit uirtū quo uiciniū est uirtuti: eo deformior ē turpis facies: quo formosē proximior est.
quis autem eorū qui in p̄sentia uiuunt tā temerarius sit: ut aulit scripta sua et cuz infimis ue
terum conferre: equidem in libris quos redemi omnibus tantam deformitatem non po
tui pati. s; uel ab rasi poemā: uel sub stuli. Excepta cāpani epistola: quę & grauitate & facū
dia: & breuitate digna uisa est: quę plutarchi uitis p̄poneret: sed cur ista ad me scribis inqui
es: ut principem tuum Marcū barbum Cardinalem uicentinū uirū nō modo doctrina: ac oī
uirtutis genere p̄stantem: sed fauentem ingenijs: fauentē studiis doctorum om̄iū p̄fisi
dum & quasi mecenatē alteruz a pud Cēsare ad prouidendū rei tā necessarię hortēris: atq;
i flāmel. prouisio autē facillia est: ut auctoritate pontificis maxī unus aut alter huic mūeri p̄
ficiatur: qui & imprimendorum librorū legez ip̄ressionibus p̄scribat. & adhibeat aliquē me
diocriter peritum qui singulas quasq; tabellas ante ip̄ressionem exāinet atq; emēdet Sum
mo p̄teā studio curet ne p̄misti correctores augurari aliquid temere ausint: s; modū quē
pauloante dixius seruent. In his acre sit ingeniū: singularis eruditio: incredibile studiū sūma u
gilantia. Hoc si fiet: & multos hēbēs libros: & itegros. In nullā pulchrius i nulla re digni
us uti potes bēuolētia principis tui. Ut autē manifestius ostendē ei possis correctorū n̄roz
errores: recognosce quęso mecum parumper q̄ multis in locis plinianū prooemīū depraua
uerint quod eo magis admiratiōe dignum ē: quo maiorem huic uni libro q̄ ceteris oib; dili

*satius est uo
ignorare q̄
falsa p̄discere*

gentiam adhibuerunt. Idq; & palam professi sunt: & nunc pfitentur. Est autem poemum totius operis: ut nosse par sit facillima: & in qua uel exponenda uel emendanda: ut plus studii ita munus laboris ponere consueuimus. Quod si prooemio solo tot errores deprehendimus quid in reliquo opere poterius sperare: quam scio multa illic & intellecta acute & emendata diligenter a theodoro gaze Bessarioneque academie principe: cuius presidio usi sunt correctores: quae si pari modo secuti omnibus fuisset. Certe non modo poemum: sed totum opus integrum haberemus. Atqui nos simul & errores rimabimur: & poemum ipsum exponeamus: partim ut cognita auctoris sententia: errores ipsi facilius deprehendendi sunt: partim ut opera ac diligentia nostra intelligant studiosi loca quaedam: quae sexcentis iam annis uel nemo: uel quam paucissimi intellexerunt: sed iam poemum ipsum uideamus. Plinius Vespasiano suo salutem: proponit auctor operi suo epistolam pro more scribentium: quam Tito Diui Vespasiano filio scribit. Habent autem codices omnes uespasiano. Corrector: quia adiuuauerat non posse referri ad patrem: quoniam paulopost ita auctor subdit. Sit. n. haec tui praefatio uerissima. Dum maximo consenescit in patre: mendosum putauit hunc locum: & ita corrigendum censuit. Plinius Domitiano suo salutem. O subtilitatem hominis singularem. An quia referri ad uespasianum epistola non poterat: quoniam patrem non habuit imperatorem: tu statim ad domitianum referendum duxisti? Cur non ad Titum potius: in quo omnia plinii uerba mirifice quadrantur. Ille enim paulopost ita subdit: ut sciant omnes quae ex equo tecum uiuat imperium triumphale: & censorium ex eas quae consul: ac tribunitiae potestatis particeps: & quod his nobilius fecisti: dum illud patri pariter: & equestri ordini praestas: praefectus praetorii eius. Certe hic nihil est quod referri ad domitianum possit. Quis enim de eo legit unquam: quod equum cum patre imperium habuerit. Exercuit quidem fateor dominationis uim patre uiuente tam licenter: ut iam tum qualis futurus esset ostenderet. Officia urbana ac peregrina ita distribuit: ut mirari se uespasianus dixerit quod non successorem sibi misisset: habitauit cum patre una: sellamque eius ac fratris quotiens prodirent lectica secutus est: triumphum quoque iudaicum equo albo comitatus: sex consulatus gessit ex quibus unum dumtaxat ordinarium: eumque cedente: ac suffragante fratre. Haec certe lege de domitiano possumus: tum apud Suetonium: tum apud historiarum scriptores: quod uero equum cum praefectum imperium gesserit: quod cum eo triumphauerit: quod censor: quod tribunus: simul fuerit quod praetorii eius curam habuerit: nemo nunquam legit nisi id forte corrector noster in bicipiti parnaso: ut persius inquit: sonauerit: de Tito uero utrum referri haec uerissime possint. Dicat Suetonius: cuius uerba haec sunt: cum nata de Tito suspitio esset: quasi de sciscere a patre. Orientisque sibi regnum uendicare tentasset: auxit eam suspensionem: postquam Alexandria petens in consecrando apud Memphim boue apud diademata gessit: De more quidem ritusque praesae religionis: sed non deerant: qui secus interpretaretur. Quare festinans in Italiam: cum se regium: deinde puteolos oneraria naue appulisset. Romam deinde contendit expeditissimus: inopinanti patri: uelut arguens rumorum de se temeritate. Veni inquit pater ueni: neque ex eo desisti: participare: atque etiam tutorem imperii agere triumphauit cum patre: censuramque gessit una eidem collega & in tribunitia potestate: & in. vii. consulatibus fuit: etiam quaestoris uice: praefecturam quoque praetorii suscepit: nunquam ad id tempus nisi ab equite romano administratam. En quae aperte Suetonius ostendit plinium dicta non ad domitianum: sed ad Titum referri debere. Quandoquidem in singulis fere uerbis: ita cum plinio conuenit: ut ab eo sumpsisse quae scribit plane uideatur. At qui corrector noster: dum uespasiani nomen ponere perhorrescit: in errorem lapsus est longe maiorem: & ut in ueteri proverbio est. Cecidit in Syllam cupiens uitare carybdim. Vides igitur mihi Franciscum quidamanda sit. siue in curia: siue negligentia huius hominis: qui principis ipsum tantum operis: quod patri modo in omnibus libris legebatur: sine ratione sine auctoritate aliqua mutare ausus sit: & ita mutare: ut plane peruerterit. Hanc cene igitur librorum correctionem dicemus: an potius deprauationem ac corruptionem: hanc cene librorum ceptam: & felicitatem nostri temporis: an potius communem calamitatem: atque iacturam: non est hoc excitari litteras: & florere: sed potius damnum facere atque perire. Verum rogabit me quispiam fortasse: quia ipse quoque uel ratione: uel auctoritate mutare hunc locum ausus sum: & pro Vespasiano titum ponere. Ego uero ita illi respondeo: me nec mutasse quidem

hunc locum: nec mutandum censere: illud uero & ratione & auctoritate docuisse plinius non ad domitianum: sed ad Titum scribere: huius uero cognomine potius q̄ nomine uti uoluisse: & quemadmodum imperii: a etiam nominis appellatione patri suo q̄ simillimū faceret: quod etiam libri ipsius secundo uoluntate longe apertius facit cum inquit. Nam ut in duodecim diebus utrumq; sydus quaereretur: & nostro aeuo accidit imperatoribus uespasianis patre. iii. filio iterum coss: En q̄ aperte & diuum uespasianum patrem: & Diuum Titum uespasianum filium: & imperatores & uespasianos uocat: quemadmodum libro septimo & uespasianos nominat & censores: cum sic ait. Accedunt experimēta & exempla recentissimi census: quem intra quadriennium imperatores Caesares uespasianus pater filiusq; censores egerunt. Item libro tertio imperatoribus censoribusq; uespasianis Quod autem Titus cognomine uespasianus sit dictus: testatur etiam Suetonius: dum titum inquit cognomine paterno fuisse: testantur ueterum complura numismata: in quibus ita scriptum legimus. diuus Titus uespasianus augustus: testatur ingens arcus adhuc Romae integer in honorem eius dicatus: ubi nunc quoq; litterae extant huiusmodi: diuo tito: diui uespasiani filio uespasiano augusto. Sed faciat corrector noster cum correctionibus suis: nos cum erroribus patrum nostrorum potius erremus: non domitiano: sed uespasiano legentes: nunc reliqua prosequamur. Libros naturalis historiae nouitium carmoenis quintium tuorum opus natos apud me proxima foetura licentiore epistola narrare constitui tibi iucundissime imperator. Ordo est: o iucundissime imperator constitui narrare tibi hac licentiore epistola libros naturalis historiae: appositue nouitium opus carmoenis: hoc est musis quintium tuorum natos apud me proxima foetura: hoc est ultimo partu. Utitur ex methaphora: quasi libri pariantur: & pro liberis habeantur: ideo & natos inquit: & proxima foetura. Licentiore: liberiore & nimis audace: ac ueluti temeraria: licentia. n. dicitur libertas quaedam potius ad male agendum: fitq; a uerbo licet: cui licet quicquid libet: ideo autem licentiorum epistolam ducit: q̄ nimis temerarium uideat libris suis tāti p̄ncipis iudicium flagitare: quod ipse auctor paulo inferius exponit: preferim dum inquit. Meae quidem temeritati accessit hoc quoq; q̄ leuionis operis hōi tibi de dicam libellos. Sit enim haec tui praefatio uerissima: dum maximo consenescit in patre: hoc per dictum est: nam quia eum imperatorem nominauit: haec inquit sit uerissima appellatio tui: quandoquidem in maximo imperatore patre tuo iam consenescit: namq; tu solebas meas esse aliquid putare nugas. Hec est ratio: cur constituerit dicare ei libros naturalis historiae: quia scilicet solitus erat: in praetio habere res suas etiam quae leuionis opere: & nugis similes erant: Est autem catulli ueronensis poetae carmen quod iure emendare corrector potuisset. Cum in omnibus fere codicibus mendose scriptum reperitur hoc modo: putare esse aliquid meas nugas. Sed non est mirandum eum qui recta deprauat: etiam quae deprauata rep̄nt dimittere. Ut obicere molis ar Catullum cōterraneum meum. Conterraneum multis uerbo conciuem uocat. Plinius enim ueronensis fuit quanq̄ alter plinius sororis huius filius aliquando se. Nouocomensem faciat aliquando ueronensem: cuius rei ratio est: quia in illa uibe natus. In hanc auunculi gratia ascitus fuit. Nouocomensem se facit libri quarti epistolarum: epistola ultima: cum attulisse se ex patria sua refert pro munusculo quaestionem. patriae autem de scribit iuxta larium lacum: qui est nouocomi. ueronensem autem se ostendit nouissima epistola sexti libri. cum ita inquit. Recte fecisti: quod gladiatorum munus ueronensibus nostris promissisti. Sunt qui hunc quoq; plinium nouocomensem fuisse scribant: s; ego cum eo sentire malui: qui se ueronensem quidem facit. Nouocomensem non facit: Agnoscis & hoc castrense uerbum: id est non tam eruditum: q̄ militare: & quali uero

AA

uaculum. Raro enim quisquam hoc uerbo usus est: & uix alius preter Plinium. Ille enim ut scis: permutatis prioribus syllabis durusculum se fecit quaz uolebat acutissimum a uernaculis suis: hic locus diligenter animaduertendus est: nam ausus dicere non uicem nostram taxat aetatis eum satis intellexisse: Sensus autem talis est: non sine ratione obicerem molior Catullum: quia & conterraneus meus est: & quemadmodum ego sum durusculus: fuit ob priores syllabas immutatas. Constat sane Catullum metri legem praeuaricatum de industria fuisse: praesertim in endecasyllabis uersibus. ponendo primam syllabam carminis breuem: cum requireretur producta: ut in ipso uersu quem non Plinius adduxit: meas esse aliquid putare nugas: & alibi legis. Male me marem putastis. Item alibi duobus continuis uersibus: amabo mea dulcis ipsitilla: meae delitiae: mei lepores. Item poetę tenero meo sodali: & alius pene infinitis in locis. Hoc autem facit uersum procul dubio duriores: quę cum spondeum in principio habet: unde derisum a quibusdam sui temporis Catullum tradunt: quod iambum in endecasyllabo poneret: iactaretque nihilominus probauit se a ciuibus suis: quod non illepidos: neque inuenustos suos endecasyllabos putarent. Auernaculis suis: a ciuibus & in eadem urbe natis: uerna enim seruus dicitur ex ancilla nostra in nostris aedibus natus: unde uernaculum appellamus quicquid in domo et patria nostra natus est. Et uernaculum linguarum communem atque uulgarem. Recte igitur uernaculis id est ciuibus uernacula utentibus lingua: Hunc quoque locum emendare corrector debuisset: & suis scribere: non tuis: & abradere famulis: quae dictio ab ignavis expositonibus addita fuit. Equidem ostendere possum Plinii librum satis ueterem in quo ita plane scriptum legitur: ut supradictum est. Simul ut hac mea petulantia fiat: quod pro xime non fieri quaestus es: secunda ratio cur Tito uespasiano dicare opus suum uoluerit: ut scilicet occasionem haberet aliquid de eo scribendi: quod in alia epistola commissum a se. Titus fuerat conquestus. petulantia quę paulo ante licentiam dixerat: hic dicit petulantiam: est autem petulantia nimia quaedam audacia: & procacitas a petendo dicta: quasi e a petantur: quae absurda sunt: quemadmodum procacitas a procando dicitur. procari enim ueteres petere dicebant: unde proci quasi petitores dicti. In alia procari epistola nostra licentiosem: petulantem procarem in eundem sensu accoeperit: ut in quaedam acta exeam: ut aliquid de rebus eius scribam: modus est loquendi apud doctos. Quintilianus Et si quid exierit numeris aptius fortasse non possit: sed tamen si quid exierit: non erit attitum. In quo persum secutus uidetur: qui ita inquit. Non ego cum scribo si forte quid aptius exit. Quando haec rara auis est: si quid tamen aptius exit laudari metuam: hic quoque locus a correctore praeteritus est. Exeam enim scribendum est. non exeant: quemadmodum ipse fecit uulgarem errorem secutus est. Sciantque omnes quę ex aequo tecum uiuat imperium. Quomodo particeps sis imperii paterni: hoc est quod superius dixit: sit enim haec tui praefatio uerissima dum maximo consensescit in patre: hoc est quod Suetonius ait: neque ex eo destitit imperii participem agere. Triumphale & censorium ius subitelligendum est: quę ex aequo tecum uiuat: Hoc est enim quod scripsisse Suetonium supra memorauimus. Triumphauit cum patre: censuramque gessit una: sed animaduerte obsecro quomodo corrector noster corrumpat hunc locum: Ita enim scribit triumphalis & censorius tu. multa sunt hic plane ridicula. primo non cohaeret oratio deinde nullum est uerbum: cum quo haec uocabula construantur: praeterea quis adeo rudis & barbarus ita

loqueretur. Triumphalis & censorius tu: non eo inficial diu censorium hominem: qui cē
furam gessit: sicut praetorium qui fuit praetor: & quaestorium qui fuit quaestor. Item triū
phalem aliquando accoepti pro eo: qui triumphum gessit: quemadmodum consulares ac
cepimus pro eo: qui gessit consulatum: & primipilem pro eo qui gessit primipilatus:
frequentius tamen haec nomina cum rebus q̄ cum hominibus iunguntur: ut censorium
dictum: praetorium ius. Quaestorium munus: triumphalis corona: primipilaris auctori
tas: dicimus etiam censorias: praetorias: quaestorias: triumphales: consulares primipila
res: uestes id est uestes censoris: praetoris quaestoris: consulis: primipilatum gerentis: et
triumphantis: uel uestes quibus censores: praetores: quaestores triumphantes: consu
les: primipilatum gerentes digne uti possent: sicut regalem uestem dicimus: non regiam
id est eam qua utitur rex: sed eam qua uti rex merito posset. Enimvero huius tam rī
diculi erroris causam hanc fuisse aexitimo: quod corrector: quoniam scribi ad domitianū
hanc epistolam putaret: nec triumphasse illum: uel censorium ius cum patre exercuisse
usq̄ legisset: ita emendandum putauit: ut per triumphales: & censorium uirum triumpho
& censura dignum significaret. Exeatq̄ consul ac tribunitiae potestatis particeps hic
quoq̄ subintelligendum est: q̄ ex aequo: ut sit sēsus: sciantq̄ omnes q̄ ex aequo exeas cō
sul & tribunus at corrector ex eas mutauit i sextū: emendauitq̄ uel potius peruertit hoc
modo. Sextumq̄ consul: cum titus ad quem plinius scribit: non in sex tantum: sed in sep
tem consulatibus collega fuit genitoris sui. Et quod bis nobilius fecisti: dum illud pa
tri pariter: & aequestri ordini praestas praefectus praetorii eius. Haec particula cum supe
riori cōnectitur: & est ordo. Sciantq̄ omnes q̄ ex aequo exeas consul: & tribunitiae po
testatis particeps: & praefectus praetorii paterni: quod minus fecisti nobilius illis: dum
praestas sed pariter: & patri seruiendo ei: & ordini aequestri gerendo officium: quod soli
aequites: ut Suetonius refert: ante id tempus administrare conueuerant: illis autem no
bilius non sine causa dixit: ut ostenderet tantum huic magistratui ornamentum a titō ad
ditum esse: ut iam sine dubio praefertur etiam caeteris magistratibus. qui non ab aequiti
bus: sed a patriciis atq̄ ipsis imperatoribus geri solebant: praefectus praetorii eius: prae
fectus praetorii talis apud caesarem erat: qualis olim apud reges tribunus celerum: & ap
dictatores magister aequitum: gerebat enim secundas partes post caesarem: praeceratq̄
discipline publicae emendandae: sed a principio parui huius magistratus auctoritas fuit:
nec nisi per equites romanos exerceri soliti. postea uero a paruis orta principis usq̄ ade
o creuit: ut cum alias prouocare a praefecto praetorii licuisset: omnis postea ab eo subla
ta fuerit prouocatio. Merito enim existimauit imperator: euz qui fidei atq̄ integritatis su
ae testimonio praestito ad huius potestatis amplitudinem sublatus esset: non aliter pro
dignitatis suae splendore indicaturum q̄ ipse faceret ab huius quoq̄ sententia minores q̄
tate sic uti ab aliorum magistratuum iudiciis restitui non licebat. Omniaq̄ haec reipu
bintelligenduz est praestas. Et nobis quidem qualis in castrensi contubernio: qualis
es inquit nobis: hoc est qualem te exhibes nobis i castrensi contubernio: quasi dicat mi
tem & humanum. Ne quicquam mutauit in te fortunae amplitudo: nisi ut prodesse tā
tundem posses & uelles. Corrector hunc quoq̄ locum pro more suo emendare uolens
deprauauit: & prout uelles: scripsit & uelles hac causa: ut arbitror: deceptus: q̄ tantum
dem putauit bis tantum significare: quemadmodum uulgus in doctorum opinatur: aexit
stimauit igitur hunc esse auctoris sensum. Nihil mutasse in titō amplitudinem fortunae:
nisi ut bis tantum posset: & bis tantum uellet: quam antea uolebat & poterat: Sed hęc

AIII

sententia paz grauis est: & indigna pliniano acumine: uult enim plinius non uoluntates
in eo mutatas esse: sed potestatem: & nihil inquit mutauit in te fortunae amplitudo: ni
si quod ubi prius pro innata ingenii tui facilitate multa uolebas: quae non poteras. nunc
tantum prodesse possis: quantum uelis: tantundem: nō bis tantum significat: sed aequē
tantum: dictumq; est quasi tantū idem. Itaq; cum caeteris in ueneratione tui pateant
omnia illa nobis ad colendum te familiaris audacia sola superest. Sensus talis est: Cū cae
teri in te experiantur in te omnia illa: quae de dignitate atq; auctoritate tua supra memo
raui: Hos uero in castrensi contubernio etiam humanitate tua fruamur: sit ut caeteri te mi
rum in modū uenerentur: nobis uero supersit audacia: ut te colamus familiaris. Ideo ad
dit. Hanc igitur tibi imputabis id est si indicando tibi librum nimis uideor audax: hanc
meam audacia imputabis tibi: & in nostra culpa tibi gnoscēs: quia uidelicet tu culpa
nostre causa es: cum tantum nobis indulgeas. perficui faciem: nec tamē profeci: qñ
alia uia occurris ingens. Mos est eorum quicum pudore aliquid agunt: ut faciem perfici
cent: natura ipsa ad id impellēte: quasi ad abigendum sanguinem: qui ex praecordiis ad fa
ciem superficiem confluit: propter quod Anisoteles in problematibus quaerit: cur pudor
re: & uerecundia facies hominis crubescere: timore uero & metu pallefcere soleat: quū
praesertim pudor nihil aliud sit: q̄ timor futurae repraehensionis: ita enim ab eo diffinitur

hinc ergo ortum est prouerbum: ut quotiens
dicere uolumus nos pudorem deponere. Dicamus perficui faciem: hoc est pudore ex
puli: est ergo sensus auctoris: putabam pudori meo consuluisse: & satis excusasse audaciā
Sed indeo hoc parum profuisse. Nam si hinc erga tuos mitis es: atq; humanus: illic tamē
occurris ingens: & submouens me longius fascibus: hoc est magnitudine & pondere in
genii tui. Fulgurat in nullo unq̄ uerius dicta uis eloquentiae tribunitiae potestatis faci
dia ordo est: fulgurat in te tribunitiae potestatis facundia: quae in nullo unq̄ uerius dicta fu
it uis eloquentiae: quasi plus in Tiro possit facundia: q̄ in aliquo antea potuerit: eloquen
tissimus certe habitus & titus: imprimisq; in extemporaria dictione cōmendatus: Fulgu
rat autem traxit a similitudine fulguris: unde mox subiunxit. Quanto tu ore primo la
udes tonas: tonitrua enim semper fere fulguribus succedunt: quemadmodū ipsa pluuiae
sequuntur: corrector nescio qua ratione motus: hoc loco tibi pronomē addiderit scri
bens: tibi tribunitiae potestatis facundia: nisi forte ubertate linguae suae locupletiozem
facere plinii eloquentiam uoluit. Omnia foecunditas animi quemadmodum fratres
quoq; imitaretis excogitasti: laudat in Tito studium poeticae: & facilitatem ingenii q̄ fra
trē quoq; natū minore nō sit dignatus imitari. Cōstat: n. domitianū i poetica maxie cla
ruisse unde de illo scribit sylus italicus:

Quin & Romuleos superabit uoce nepotes:
Quis erit aeloquio patrum decus: huic sua musae
Sacra ferent: meliorq; lyra cui substitit Hebrus:
Et uenit Rodope: phoebo miranda loquetur.
Item. M. ualerius Martialis ad eum scribens ita inquit:
Non quercus te sola decet: nec laurea phoebi.
Fiat & exhedera ciuica nostra tibi.

Sed haec quis possit intrepidus aestiare subiturus iudiciū ingenii tui. postq̄ laudauit ingeni
ū: & doctrinā titi: ifert nō posse sic tiore ad eū scribi: qñ iudiciū eius merito formidādū ē
Aestiare: cōsiderare. Aestiare. n. & existiare differūt: nā p̄us rē cōstiamus: i. cogitāul. dein

qualis sit: existimamus: Vnde existimare cōsiderare est: existimare uero iudicare. Quintilianus: Velauit ei caput: & suo cuiusque animo dedit existimandum: dictum autem aestimare ab aes aenis: & praetium: sepe eim latina nomina cum peregrinis componuntur. ut biclinium: & epitogium: & de quo paulo post loquemur: flexibula: Ouidius: Quod quicumque leget: si quis leget: aestimet ante Compositum quo sit tempore siue loco.

Licessitum: prouocatum: propter illud: quod mox subdit: quia aliud est opus simpliciter edere: aliud alicuius nomini dedicare: publicantium simpliciter libros edentium: non scribentium ad aliquem nominatum.

Humili uulgo: declarat quod sit humile uulgus. Quum inquit agrorum: opificum: turbae: studiorum ociosis: qui in studiis litterarum occupantur: hoc est delides sunt: & minime student. quales sunt mercatores: atque artifices.

Quid te iudicem facis? cum sit opus iudicio tuo destinatum? Quum hanc operam conducerem: non eras in hoc albo: perstat in similitudine iudicis: cuius mentionem fecit: errant enim iudices coram quibus causae agebantur. Est igitur sensus: cum denuntiare me hanc causam acturum: non eras unus ex iudicibus: opera enim & opus differunt. Opus inquit seruius dicimus: quando ipsum significamus quod geritur: si autem foeminino genere dixerimus operas: personas ipsas ostendimus: quae aliquid faciunt: quod quanquam uerum sit: non tamen absolute definiunt: quid sit opera: non solum enim persona est: quae aliquid agit sed etiam actio ipsa: & labor: ut do operam uirtuti: do operam rei militari: do operam agriculturae: Cicero operam inquit exigendam a seruis: id est laborem & operationem corporis. Rectius igitur ulpianus ait: operae sunt diurnum officium: opus finis fructusque operae Terentius in uno uersu optime utrumque expressit: quod in opere faciundo operae conclusis tuae: hinc operae pretium dicit: id est fructuosum: & ad rem pertinens. Iuuenalis.

Est operae praecium poenitus cognoscere toto

Quid faciant agitentque die.

At qui condicere prisca lingua iurisperiti dicunt denuntiare: sed proprie quando actio datur in personam: Quum igitur conducerem hanc operam hoc est cum denuntiare me laborem tractandae huius causae sumpturum: non eras in hoc albo: id est non eras inter iudices descriptus: in albo enim nomina scribebantur eorum: qui magistratus & dignitates principis iudicio consecuti erant: unde diuini uiri primo: deinde centum uiri in albo descripti: lege etiam in albo praetoris describebantur: unde qui album uitiasset: uel quodcunque aliud scripturae genus sua praesumptione turbasset: capitaliter: ut paulus inquit non expectata ordinis sententia puniebatur. Quintilianus: multos cognouimus: qui tedio laboris: quem ferre tendentibus ad eloquentiam necesse est: confugerint ad haec diuertacula desidia: quorum alii ad album se ac rubricas transfulerunt: & formula. uelut cicero ait: quaedam legum esse maluerunt: perinde itaque est: ac si dixisset: cum hoc opus editurus essem: non putante ipsum lecturum: nec iudicem eius futurum: ideo cum subdit. Quia maiorem te sciebam quam ut descensurum huc putarem. praeterea est quaedam publica: & eruditorum reiectio. Alia ratio cur formidare titi iudicium debeat: quippe alioquin potuisset illum ab huius operis lectione reicere: quemadmodum Cicero. & alii docti saepe fecerunt. Extra omnes ingenii aleam positus: Cuius ingenium sine dubio omnibus praefertur. Alea dicitur omnis ludus magna ex parte in fortis uarietate dissilis: unde martial' de nucibus ita inquit.

Alea parua nuce: & non damno sa uidetur. Saepe tamen pueris absulit illa nates.

rust. m. 14

opus est
ipsum

alea

Sed proprie de thessaris dicitur: sunt autem thessare quibus in fritillis: hoc est alueolis luditur: & plerisque appellatæ sunt: est enim ex sex lateribus equali latitudine planitiorum per quadratus: is cum est iactus: quacunque in partem incubuerit: quid est intactus imotam habet stabilitatem: Impiti quidem hunc uocant talum: siue taxillum. Est enim talus ossis genus: non plani: sed omnibus quatuor lateribus parum concaui: quo ludentes turricula utebantur: quam perlius orcam uocat: quum inquit.

Quid dexter senio ferret:

Scire erat in uoto damnosa canicula quantum

Raderet angustæ collo non faller orce.

De turricula scribit martialis:

Quærit compositos manus improba mittere talos

Siper memisit: nil nisi uota facit:

Ceterum ex hoc fit, ut alea etiam pro fortuna ponatur. Lilius: Nec tam celerem aleam ueneri certaminis timens: Quoniam uero fortunæ omnis euentus anceps: ac periculosus est: & continue mutatione obnoxius: unde appelles quondam interrogatus: cur fortunam sedentem finxisset: quoniam inquit stare non potest. Fit ut alea non modo pro fortuna: sed etiam pro dubitatione: & periculo ponatur: ut hoc loco extra omnem aleam ingenui: hoc est extra omnem dubitationem: & extra omne periculum: ut aliquis ei ingenio præferatur. Et quod miremur: quia Cicero ob summam excellentiam non uidetur egere defensore. per aduocatnm defenditur. quia utitur auctoritate lucilij. Haec doctissimum omnium persium legere nolo: Laelium decimum uolo: Verba sunt lucili quibus usus est cicero in libro de re publica. Qui primus condidit sili nasum: qui primus scripsit satyram: quæ acerbiter quendam & acrimoniam sili habet: in uitis insectâdis. Nam ut quintilianus inquit: primus lucilius in satyra insignem adeptus est laudem. Nasum autem dixit acrimoniam: quoniam nati & seueriores obrugare nasum solent: atque torquere: quod etiam de risores faciunt uñ ualerius martialis exprimere uolens multos Romæ densores esse. ita inquit: Maiores nunquam ronchi iuuenesque senesque

Et pueri nasum rhinocerotis habent:

hoc est repandum atque contortum: ac si diceret indignabundum: & sepe dendentem. & alibi:

Non cuiusque datum est habere nasum.

hoc est uerborum acrimoniam: & dicacitatem idem acres atque densores frequenter nasum ut uocat. Quod si hoc lucilius qui primus condidit sili nasum dicendum sibi potauit Si Cicero mutuandum: praesertim cum de re publica scriberet. Qui enim de re publica scribit: uidetur non ad hunc potius quam ad illum. sed ad omnes pariter scribere debere. Quanto nos causatius. quanto maiori causa: quando scilicet neque lucilio comparandi sumus: neque ciceroni: ab aliquo iudice defendimur. Duobus modis ab aliquo defendi dicimur: uel cum ille nos defendit: uel cum ipsi defendimus nos: uel alius defendit nos: ab illo tanquam iniuriam inferente: ut si nobis aduersentur iudices: & Cicero tueatur: Recte dicemus defendi nos a iudicibus. non quod illi nos defendant: sed quod praesidio ciceronis ab illorum iniuria defendamur: Hoc secundo modo intelligendus est hic locus: ut sit sensus: quanto honestius poterimus ipsi nos tueri ab his qui uolent de opere nostro sententiam ferre. Nam si lucilio & ciceroni licuit iudices: quos uoluerunt reuocare: longe profecto id nobis licebit. Vex corrector noster cum hunc loquendi morem ignoraret errorem alium fecit: magis insignem: & defendimur: diffidius scripsit: hoc modo: quanto nos causatius ab aliquo iudice diffidius. Sed

haec ego non mihi patrocina ad eminuationem: quia scilicet nuncupavi & aduocaui te iudicem dicando tibi libros meos. Quam plurimum refert sortiatur aliquis iudicem: an eligat: quia si quis sponte se iudicem fecerit possem quod supra rettuli dicere. Quid te iudicem satis? Si uero elegi iudicem: nullam habeo culpae deprecationum: Corrector addidit ne hoc modo: quam plurimum refert sortiatur ne aliquis iudicem: an eligat: putans in eo errorem esse. quod elegantius dicitur. Cicero: parū interest nosse: an illius sit: Quintilianus. Quid enim refert aduersas res: an secundas aequo animo feras? Multumque apparatus interest apud inuitatum hospitem & oblatum: Nam si oblatus est hospes: non potest accusari tenuis apparatus: si uero inuitatus facile reprehendi potest: Interest hoc loco auctor pro differt accipit: & cum recto coniungit: Seneca eodem modo usus est: cum inquit: id uero parum interest. Cum apud catonem illum ambitus hostem. Duobus exemplis id est ostendit uerum esse quod dixit. plurimum refert utrum quis sortiatur iudicem: elegit: quoniam quicumque eligit: facit eum summum suae causae iudicem: qui uero sortitur: potest ei si uelit contradicere. primum exemplum est Catonis: hic cum populo romano largitionibus corruptus tanquam mercenaria opera suffragis uteretur: ut Plutarchus refert: persuasit senatui ut decerneret quoscunque designatos cogi debere etiam si nullos accusatores haberet subire iudicium: & rationem senatui reddere: quod & si inique tulisset: & qui magistratum petebant: & plebs largitionibus assueta: mox tamen candidati omnes in unum conuenerunt: contuleruntque unusquisque duodecim milia & senis dragmatum auri: facta sponione: ut qui & eis largitionem faceret: amitteret id argentum: arbitrumque elegerunt Catonem: & pecuniam omnem apud eum deponere statuerunt: Sed Catone reiecta pecunia uades accepit. Cum uero comitorum dies aduenisset: obseruatis etiam suffragis quendam deprehendit contra sponionem egisse: quapropter damnauit eum: pecuniāque inter alios diuisit. Illi uero iustitiam atque integritatem hominis admirati: multam remisierunt: satis poenarum dedisse eum existimantes: quando a Catone damnatus fuerat. Conflauit ea res catoni non mediocrem inuidiam: quali senatus iudiciumque ac magistratuū & potestatem sibi arrogaret. Et repulsis tanquam honoribus inceptis gaudere: hoc est qui gratas habebat repulsas: tanquam is qui huiusmodi honores paruifaciebat. Candidati magistratum petentes. Mamertinus in pane gyrico. Quis ignorat tum quoque cum honores populo romano suffragis mandabantur: multos fuisse candidato rum labores ediscenda omnium nomina tributum omnes: atque etiam singuli salutandi: praehensandae obuiorum manus: omnibus arridendum. Candidati autem dicebantur quod candidis utebantur uestibus: siue ad denotandum integritatem: quod solus hic color sincerus ac purus: & minime inquinatus est: Siue ut prospici ab omnibus possit eos pecuniam non habere: quia ciues corrumperet: unde & tunicati id faciebant & non togati: quod tunicae nullum sinum habebant: siue ut cicatrices uulnerum: quae pro re publica in bello susceperant uiderentur: quibus potius quam genere aut pecunia dignos imperio iudicabāt: Ire autem candidati per comitia solebant: suadendo: rogando: submittendo: se omnibus & nu dato etiam corpore cicatrices ostendendo. Cum tribunos appellaret lucius Scipio altitatus: Alterum exemplum scipionis a sitacis: hic cum peculatus damnatus esset ob antiochenam pecuniam. & ob eam rem. Caius Minutius augurinus Tribunus plebis: quod praedes non daret: duci eum in carcerem iussisset: ad collegium

causidit quod
gustatibus praedes

Tribunorum appellauit: inter quos erat. Tiberius gracchus: qui aduersus eum & africanum fratrem ex professo inimicitias gerebat. Cum uero ceteri Tribuni plebis inter caetera recusaret. Tiberius gracchus iurauit primum scipionibus se in gratiam non redisse: deinde huiusmodi decretum recitauit. Quamuis Iulius cornelius scipio die triumphisui curram actos hostium duces in carcerem coniecent: indignum & a maiestate populi romani alienum ut detur esse ipsum duci quo coniecti sunt hostium duces. Itaque lucium cornelium scipio nem aliaticum a college ui prohibeo. estigitur sententia plinii. Candidati quidem catonem seuerissimum uirum: scipio asiaticus tiberium gracchum hostium iudices elegere: sed illi quidem ad ostendendam innocentiam: quod in rebus humanis maximum putat. Scipio uero quia talentum esse causam suam sciebat: quae non posset & ab hoste non probari. Ego uero merito temerarius uideri possum: qui libellos meos leuioris opere dicaui tibi: quae in summo fastigio positum scio etiam a saluantibus religiose adiri. Inimico iudici se probari posse: apud inimicum iudicem causam suam probari: quia scilicet magna est uis ueritatis: & iustitiae. Corruptor hunc locum corrumpit hoc modo: se approbare posse nesciens quod cum probari aliquem dicimus significamus causam eius bonam fieri. Vnde prouocatio appellatur a prouocando: scilicet quemadmodum appellatio ab appellando: sed illud notandum prouocare accusatum requirere cum praepositione ad: ut prouoco ad tribunos prouoco ad senatum: appellare uero frequentius accusatum habere sine praepositione: ut appello senatum: appello tribunos: unde & iudex ad quem appellat: appellari dicitur & appellatur: non autem colligator cuius gratia appellatum est: ut uulgi accipit: in quo fere omnes nostri iurisperiti errare consueuerunt. Summa eloquentia summa eruditione praeditum: summam eloquentiam & summam eruditionem habentem: praeditus enim non dicitur ornatus ut quidam putant: quod dum taxat in bonam partem accipitur: sed usurpat in bonam & in malam partem. ut praeditus sum bono: & praedinis malo quasi affectus Cicero pro sylla: me singulari immanitate: & crudelitate praeditum: idem pro papirio: se nequitie affectus morbo praeditus: quod autem eloquens atque eruditus fuerit titus: testatur suetonijs: Cum inquit: latinae graecaeque linguae uel in oratio uel in fingendis poematibus promptus: & facilis ad extemporalem uisumque. Et mola tantum falsa litat: mola dicitur farctum & sale sparsum: quod eo molito hostie asperguntur. Leuioris operae: leuioris laboris propter rationes quae sequuntur. per quam mediocrem: ualde mediocre hoc est manu quam mediocre. Oratio sermones uel oratio & sermones differunt: oratio eius magis ad oratorem pertinet: omni ex parte perfecta est. habet numeros figuras affectus. Sermo uero magis ad philosophum: unde cicero: mollis est oratio philosophorum & umbratilis nec sententis nec uerbis instructa popularibus: nec iuncta numeris & soluta: nihil ratum habet: nihil inuidum: nihil atrox: nihil mirabile: nihil astutum. Casta uerecunda: uir ergo incorrupta quodammodo. Itaque sermo potius quam oratio dicitur. Quamquam enim omnis locutio oratio est: tamen unum orationis locutio hoc proprio signata nomine est. Aut casus mirabiles euentus uarios: omnes antiqui codices habent mirabiles: corruptor emendauit miserabiles: qua ratione id fecerit nescio: cum praefertur mox sequatur non alia iucunda dictu: quod certe non sequeretur: recte post casus miserabiles: non enim iucunditatem sed moestitiam potius nobis afferunt quae miserabilia sunt. Sterilis materia natura rerum hoc est uita narratur propter ea: quae supra dicta sunt quasi mollis est oratio philosophorum & umbratilis: nec laborat ut facunde ornate copiose dicat: sed ut rem de qua agitur declaret. Et haec sordidissima sui parte: narratur scilicet sterili materia ut pote uocabulis plurimarum rerum aut rusticis aut externis immo barbaris. Cum honoris praefatione ponendis: id est temporibus & non ponendis nisi

inquit differat
ratio et rerum
no.

cum præfatione reuerentiae: solemus enim quotiens turpe aliquid uel pauper honestum uerbis
 usurpamus: præponere hæc uerba: quod cum uenia dictum sit: uel honor sit auribus uel infamia
 honor sit legentium auribus: uel aliquid simile: unde cum uolumus dicere turpia uerba ho-
 nestius possumus dicere cum honoris præfatione ponenda: hoc est quae ponenda non esset:
 nisi præpositis illis uerbis honor sit legentium auribus. præterea inter est: præfatus est pro-
 posita est: Non tanta auctoribus uia: propter id quod sequitur: quia apud latinos quidem ne-
 mo fuit qui hæc tentauit: apud graecos nemo qui omnia scripserit. Nec quae peregrini
 animus expetet: hoc est desideret: nescio cur corrector expectet dicere maluerit.
 Magna pars studiorum a moenitatis quaerimus: elegans loquendi modus pro magna pars
 nostrorum quaerit: uel nos magna ex parte quaerimus: quod genus figurae apud gram-
 maticos dicitur syntaxis: sic uirgilius: pars in frustra secant. Studiorum amoenitates:
 studia amoena: quemadmodum e contrario uirgilius: ferimur per opaca locorum: id est per
 loca opaca: atque obscura. Quae uero tractata ab aliis dicuntur immensae subtilitatis ob-
 scuris rerum tenebris praemuntur: quia nemo est qui ea attractet: nemo qui legat. Jam
 omnia attingenda: nobis scilicet sunt: obiciunt enim quaedam quae retrahere eum a scriben-
 do uidentur. deinde ea soluit quae. uocant hoc est particularium re-
 rum disciplinas. enim proprium dicitur? disciplinam. Equidem ita
 sentio soluit obiectionem quam fecerat: quamque enim uideantur inquit illa quae dixi me re-
 trahere: tamen magis censeo laudandum ut utilitas iuuant praefatur gratiae placendi.
 In animus inquit: animus inquietus: adiectiuum enim nomen est hic & hæc & hoc inquit
 inquietis. profecto enim populi gentium uictoris: Et non nominis gloriae: & reliqua:
 Ordo est: decuit enim profecto illa composuisse liuium non sibi sed gloriae populi gentium
 uictoris: & gloriae romani nominis: ut liuius: ideo scribere se dicit: quia animus inquit pas-
 sive opus hoc est laborat: ponitur enim interdum opus pro opera: ut hoc loco: & apud uirgilium:
 mollibus estratis opera ad fabrilis surgit: quasi ad operas & labores fabriles. Non ani-
 mi causa non uoluptatis & delectationis gratia dicimus enim in propinquum rus animi cau-
 sa: profectus sum: id est uoluptatis: & recreandi animi causa. Viginti milia rerum: post
 quam soluit obiectionem: & confirmauit propositum suum: nunc modum. & ordinem scri-
 ptorum suorum ponit: dicit enim se ex locutione circiter duorum milium librorum: qui ra-
 ro uideri solent elegisse auctores centum: ex quibus sumpsit uiginti milia rerum: quae tri-
 ginta sex uoluminibus incluit: multis additis quae aut nescuerunt priores licet extaret: aut
 non extabant tunc: sed postea experientia & tempus uitae hominum ea inuenit. The-
 sauros oportet esse non libros: oportet non libros esse sed thesauros: uiginti autem mila-
 rerum dixit: hoc est infinitas res ponendo numerum finitum pro infinito. Exquisitis au-
 ctoribus: hoc est electis. Quærere enim & exquirere differunt: nam quærere est sciuta-
 ri: inquirere. Exquirere uero est discernere & eligere: quemadmodum cogitare est mente
 uel ingenio aliquid rimari. Excogitare uero est cogitando inuenire. Subciliis tempo-
 ribus: temporibus a rebus necessariis subtractis: dicuntur enim subcilia tempora ea quae
 subtrahuntur a rebus nobis necessariis: ut ad aliquem usum accomodemus: quae uerna-
 cula lingua dicimus tempora furto subtracta. Declarat hoc optime aulus gellius cum in-
 quit: quantum autem uitae mihi deinceps deum uoluntate erit: quantumque a cura & a re
 familiari procurandoque cultu librorum meorum dabitur otium. omnia subcilia tempo-
 ra ad colligendas huiusmodi memoriarum delectationunculas conferam: dictaque sunt a suc-
 cidendo quasi scrutantur a rebus necessariis: ideo addidit. id est nocturnis: quia subcidere a-
 liquid non poterat ex diurnis temporibus quae non sibi: sed aliis impendebat: corre-
 ctor quia huius uerbi significationem minime intellexit: addidit quietis: scripsitque

*in quo differat
 relect et exquiri
 Aberlinus*

subciliis quietis temporibus: q̄ si quis eum rogaret quē sint subcilia tempora quietis. ne scio quid mullaret. Ne quid nostris putetis cessatum horis: ne putetis nos a studio cessare: & his horis quē curando corpori natura indulget: quod mox declarat. Dies uobis impendimus: dum exercemus officia nobis a cēlare delegata: multas enim procuratōes gessit plinius: multos magistratus obuii: ut scribit suetonius. Cum somno ualitudine cōputans: facta cū sōno ratione tantum ei impendimus: quantum curandē ualitudinē satis sit. Dum ista mullitamus: id est secreto loquimur: noctu uidelicet scribentes: multo frequentatium est ab hoc uerbo mullō: mullare est secreto loqui: & quasi murmurare. Ennius: in occulto mullabant uulgo aut̄ pro citare poni: ideo nō decet mullare bonos. Mutire etiam loquēti: idem: palam mutire plebeio piaculum est. Profecto enim uita uigilia est: quia somnus morti similis ē: & homo soporatus parum differt a morte. Quibus de causis atq; difficultatibus nihil auso promittere. hoc ipsum cum prēstas q̄ ad te scribimus: Cum inquit propter huiusmodi difficultates nihil de me promittere audeam: tu hoc ut audeam prēstas: quoniam ad te scribo: & non ē fiducia haec quasi de me ipso confidam: sed dicitur quia hoc accidit dum librum tibi dedico: multo enim ideo praetiosa uidentur q̄ sūt templis dicata: Corrector non emendauit hunc locum ut dicatura scriberetur: sed scripsit indicatura uulgarem sequuntur errorem: nec animaduertit plinium declarare se cum inquit: multa enim ideo praetiosa uidentur. quia sunt templis dicata. Nec fiducia opis hęc ē: quae me audacem facit. Nos quidē oēs patres te fratremq; diximus: excusat se q̄ nō amplius mihi laudibus uagetur: scripsimus inquit de uobis omnibus patre scilicet uespasiano & te & domitiano fratre: quo loco non possum non admirari q̄ corrector nosler nō ad uerterit ad titum non ad domitianum epistolam fratri scribi: cum eum tanq; natu maiorem praeposuerit: alioquin enim dixisset fratrem teque diximus: Opere iusto temporū nostrorum hystoriam orsi a fine aufidū bassi: ordo ē orsi hystoriam temporum nostrorum a fine aufidū bassi. Iusto: hoc ē magno uolūne: dicimus enim iustam rem magnā: quemadmodum bonam: ut bonam partem & iustam partem magnam partem: & benedictus. i. ualde doctus: scripsit autem plinius unū & triginta libros hystoriarū: a fine aufidū bassi. Quae iam pridem pacta sancitur: quae iam pridem confirmatur per res gestas nostras: hoc ē uera esse comprobatur: sic superius: ut in quaedam acta exeant: hoc ē in quādam res gestas: sancire ē firmare roborare decernere: unde sanctio dicitur: & sancta res id est decreta & inuolabilis. Et alioquin statutum erat hēredi mandare nequid ambitioni dedisse uita iudicare: nisi uirtute nr̄a & rebus gestis cōfirmarent uera esse quae de patre te & fratre scriptis: statueram hystoriam omnem delegare hēredi: ut si uiuus ederem quae uerum excederet uiderem consuluisse ambitioni: & per mendacia principum gratiam quaesiuisse. Vbi sit ea quae res: a correctore temere additum ē. perinde uero occupatibus locum faueo ego & postis: hic opus suum cōmendat plinius: dicit enim se scribendo fauere &que & his q̄ ante eum scripsere: & his qui post eum scripturi sunt: nam & gloria illorum consulit: non fraudando illos nominibus suis: & hos ad certandam secum prouocat: quemadmodum fecit ipse cum prioribus: perinde aliquando significat ita: & nunc flagitat post se ac uel ac si: uel atq; uel atq; si: ut fac peride ac si res tua esset: & faueo rei tuę perinde ac meę. Si uero negatio pracedat: flagitatquam. Suetonius in uita domitiani: nulla tamen re perinde motus quam responso mathematici: aliquando uero significat satis siue multum cum ab absolute ponitur: ut idem suetonius in uita galbae: quare aduentus eius non perinde gratus fuit: hoc est non satis gratus uel non multum gratus: nonnunquam significat acquies: ut hoc loco: & apud ciceronem in epistolis: Ego te & dolobellam perinde diligo. Corrector non perinde: sed proinde scripsit: quod cum significet ideo: uel potius ideoque & semper a superiore sententia dependeat: quomodo hic stare possit ipse dicat. Argumentum huius stomachi mei habebis: q̄ scilicet &que faueam prioribus & postis: stomachus aliquando in malam partem capitur pro indignatione: ut non possum sine stomacho scribere: aliquando in bonam pro facilitate ut hoc loco huius stomachi mei. i. huius meę facilitatis: & mansuetudinis: & benignitatis. Non ut pleriq; ex his quos antiqui: quos cōmemorauit: corrector secutus cōmunem errorem attici scripsit: quod usq; adeo ad miror: ut non sciam quem locum corrigere potuerit: quando hunc non correxit: pręsertim

cum plinius mox dicti sui rationem reddat? cum inquit. Scito enim conferentem me auctores deprehendisse ab adiuratis & proximis ueteres transcriptos ad uerbum neque nominatos adiurati cuius uerbi superlatiuo plinius utitur hi dicuntur qui uinculo quodam amicitiae quasi sacramento astricti sunt: hi ab aliis deuoti dominum sonciates galli solidarios uocant: adiuratis igitur id est coniunctissimis. Non illa uirgiliana uirtute ut certaret: uirgilius licet non nominauerit auctores a quibus sumpsit: ita tamen uersus illorum suis inseruit: ut uideremur de carminis excellentia uelle certare. Non ciceronia simplicitate qui & platonem & crantorem & panetium quos secutus est nominauit. Alioquin si neque auctores nominet: neque de doctrina certet: ut Cicero & uirgilius fecere: non tam scribere quam aliorum scripta furari dicendi sunt. Obnoxii animi: non liberi: sed seruilis id enim obnoxium dicitur quod alicui obligatum est & subditum. Cum fori fiat ex usura: tunc enim foenus minime damnandum est cum usura cedit in sortem: sors principale mutuū dicitur usura quod sorti accedit. Inscriptionis apud graecos mira foelicitas: nunc de titulo operis acturus primo irridet copiam titulo: quibus graeci utuntur: deinde ostendit nostros festiuo ribus titulis usos: tertio se consulto inscriptionem dimittere festiuam profiteatur. Mira foelicitas: mira ubertas: dicuntur enim splices & laetitia segetes quae uberes & foecundae sunt. Cerion inscribere: alii inquit opus suū inscripserunt cerion quasi suaue & iucundū. graeci enim uocant fauū: alii cerasamaltheas inscripserunt scilicet: hoc est copiae cornu: ita enim dicunt hoc autem fecisse inter alios dicitur Helius melissus in libro quem scripsit de loquendi proprietate: quem cum ederet ingentis cuiusdam illecebre titulo inscripsit: & cerasamaltheas appellauit. Velut lactis gallinacei sperare possis in uolumine haustum: peride scripsit opus cornu copiae: ac si in eo lac gallinaceum liceret haurire: antiquū enim prouerbiū est cum significare uolumus omnia in aliquo loco reperiri: ut dicamus gallinaceum lac facile ibi inuentum esse. Iam iam mox pandectarum genitum uicinus pandectae: dicitur autem pandecta quod omnia habere aut: quali omnem rem atque doctrinarum contineat genus: inscripsit autem hoc nomen opus suum tyro tullius: ut Aulus gellius refert: cum quid pandectae dicitur exponit. Enchiridion pinachidion: genitum casus sunt: iam inquit mox est

Ita enim apud graecos dicitur Enchiridion aliquando gladiolū significat: aliquando libellum qui haberi frequenter in manibus debeat: quale est enchiridion epicethi: & enchiridion aurelii augustini: appellabant igitur opera sua enchiridion autem & per diminutiuum dicuntur tabellae: in quibus capita omnium rerum continentur: latine indices dicimus. Itaque pinachidia libros suos uocant quasi multarum indices rerum. Inscriptio nes propter quas uadimonium deseri possit: haec clausula per oppositionem posita est. est enim ordo. Iam iam mox pandectarum enchiridion pinachidion: quae tales inscriptiones sunt ut liceret earum gratia et fide uiolari. Antiquum enim prouerbiū est quoties magnū aliquid significare uolumus: ut dicamus posse propter id uadimonium deseri: quod proinde ea si diceret ius: uiolari deserrere. n. uadimonium summū est scelus. Ac cum ita uenis dum de quibus oēs qui nihil in medio iuenies: licet tam magna tituli polliceatur: cum libros apud nihil iucis. Nri crassiores antiquitatis exemplorum artiumque facetissimae lucubratione dicunt. Nri inquit: hoc est latini: qui antiquitatibus & exemplis & artibus meliores sunt quam graeci magis faceta inscriptione utentes lucubrationes dicit quasi opus nocte lucubrari. n. est aliquid nocte ad lucernam ponere elaboratum ad lucernam aulus gelli. eadem ratione opus suū noctes atticas uocauit. Ut qui ait bibaculus erā & uocabar patomimus. Aserit uarro in satyris suis susulit & flexibula Varro ut multis in locis: praesertim apud Nonium marcellum intelligi potest: satyrum scripsit: cui nomen imposuit flexibula: quod in

B

*enchiridion
quid*

interpretari potest siliū flectēs enī apud grēcos siliū dī: & ē siliū quēadmodū bī
 baculus q̄ ob egregiā imitationē pātomimus dicebat. Refert uarro ī satyris suis. Substus
 lit īscriptionē quā fecerat. i. flexibula: quasi poēte ē opus suū tā illecebroso titulo nūcu
 passe: ita. n. flexibula dici potest: quēadmodū flexāina dicebatur. Ci. sed tātam uī hēt illa q̄
 recte a bono poeta dicta est flexāia: atq; oīum regiā rex oratio. Apud grēcos desit
 nugari diodorus: qā neq; festiuis īscriptiōibus usus ē: neq; hīstorias suas alicuius nomī de
 dicauit. Appioni qdam grāmaticus: iter eos q̄ illecebris titulis utebātur: ponit ēt ap
 pionē grāmaticū: q̄ tātum ī īscriptiōibus suis pollicebatur ut donat se immortalitē dice
 ret eos ad quos scribebat. Hic filius fuit. plistonici cui cognomē mochtus fuit gñe egyp
 tius: q̄uis Helicerius cretēse fuisse dicat grāmaticū. Apolonii archebu discipulū. audiuit
 & eufanorē senio iā pfectū. Cētesimū. n. etatis ānum excesserat: docuit publice grāmati
 cam romē sub tiberio & claudio cēsariibus: successitq; theoni grāmatico: floruit tpe dio
 nīsi halicarnasei & iosephi: q̄ librū aduersus eū scripsit: edidit hīstorias oīum gētū: & ple
 raq; alia opera scripta reliq̄. Quē tiberius cēsari cymbalū mūdū uocabat: quē publicē fa
 mē tympanum potius uideri posset necesse enim erat maxime eum de his scribere
 quos immortalitate donare pollicebatur: Me non poenitet nullum festiuore inueni
 se titulum: sensus talis est: mibi & si gratum sit quod nullo tali titulo usus sim: ne tamen
 oīno uideat grēcos iprobari: sequar nobiles illos pictores apellē & polycletū q̄ ēt pfecta
 opa pēdētī titulo īscripserūt. Cōditoribus ppositioribus: ut legū conditores dñr. In
 libellis his quos ad te mitto. pēdētī titulo īperfecto: nā titulus eius talis erat uidelicet
 ApELLES FACIEbat. Simili & POLYCLEtus FACIEbat. bi. n. erāt tituli eoz tanq̄ ī
 choata semp arte & īperfecta: nō. n. scribebat apelles fecit: polycletus fecit s; apelles fa
 ciebat: polycletus faciebat. Ut extra iudicioz uarietates lūpet artificī regressus adue
 niā: ueluti emēdaturo quicqd desideraret si nō ēēt īterceptus: hīc ē q̄ apelles ēt pfecta
 opa ī p̄gula trāscūtibus pponebat ipse uero post ipsā tabulā latēs uitia quē notaretur au
 scultabat uulgū se ipso lōge diligētiorē iudicē existimās. Si nō ēēt īterceptus: si nō an
 tea moriretur. Tanq̄ aliqd singulis fato adēptū: tanquā morte īcepti plicere ea neq
 uislet. Tria opa fuisse apellis dñr: ī qbus titulus erat apelles fecit: imago ueneris exeūtis
 e mari: Castor & pollux cū uictoria & alexādri magno. Itē imago belli īstrictis aīgo ma
 nibus alexādri ī curru triūphāte. Quo apparuit lūmā artis securitatē auctori placuisse
 ī illis tribus sicut ī qbus existimauit nihil p̄lus addi posse. Et ob id magna iūdia affue
 re oīa ea: oēs. n. ea hēre cupuerūt: uñ primā ueneris imaginē diuus augustinus dicauit ī de
 lubro patris cēsaris: cuius īferiorē partē corruptā q̄ reficeret nō potuit iuueniri. postreās
 uero tabulas posuit ī fori sui partibus celeberrimis. Ego plane meis abuci posse multa
 cōfiteor: ego iquit apte cōfiteor multa addi posse meis libris nō solū his quos ī p̄fētia ad
 te mitto: sed alius ēt quos iterea edidi. Obiter: qd uulgo dī īcidēt. Iuuenalis atq; obi
 ter leget: dictio ē pposita ex ob & iter: quasi iter eundū. Illos homeromastical: siliū &
 iuidos & maledicos. Alludit. n. ad zolū: hīc cū libros aduersus iliadē atq; odysseā Ho
 meri pposuisset alexādriā ueniēs recitauit eos p̄tolomēo regi: p̄tolōeus cū aīaduertis
 set poctaz parētē īmerito absētē uexari: nullū illi dedit rēspōsū: zolus cū diu fuisset ī re
 gno: tādē īopia oīum rex p̄pulsus regē adit: rogās ut dari sibi aliqd iuberet Tūrex. Ho
 merus q̄ āre ānos mille decessit quo ppetuo tot milia hoīum pascit: quare tu quoq; des
 bes q̄ meliori īgēio te p̄tens: nō mō unū: s; ēt plures alere posse. Dignū pfecto sapiē
 tissimo rege rēspōsū: a quo nō lōge post eūdē p̄ncipiū: dānatū poenas luisse cruci aī
 xū tradūt: hīc uero cognomē adoptauerat: ut Homero mastix uocaret: qd uel bī ap grē
 cos flagellū significat. Tractū idē puerbiū: ut oēs huiusmōi doctoꝝ uiroꝝ calūniatores
 homeromastiges dicant. ita. n. uerius dixerim quā ut audio stoicos & pipateticos &

epicuros quoque tales enim se faciebant plini calumpniatores scilicet quidem manifestus est. At corrector ita scribat: ita. n. uerius dixerim quam audio & stoicos & dialecticos & epicuros quoque. Quid significat uelit ipse aperiat. Nam de grammaticis se expectauit putauit et aduersus libellos meos quos de grammatica edidi: expectauit quia iam diu ut grammatici parerent aliquid aduersus libros quos de grammatica scripsi. Illi uero. n. frequenter iam decem fecerunt abortiuos: hoc est nihil peperunt propter minas & iania uerba. Subinde significat frequenter cum quodam intervallo: ut si dicam me subinde respicerem an post ista aliquid me sequatur. Cum celerius est elephanti pariat hoc idem inquit quia decem annis gestant in utero elephantos uulgius existit. Aristoteles biennio: nec amplius quam singulos uno partu gingi refert: uiuere autem annis ducetis & quodam trecentis: est autem uetus puerbium. Cum significare uolumus aliquid tarde fieri: ut dicamus celerius elephanti pariat.

Cernimus et aduersus theophrastum: solas se exemplo theophrasti: quasi dicat non esse mirandum si aduersus se aliquid scribat: cum et aduersus theophrastum scribere quoque mulier ausa fuerit. Corrector nam. proternius scripsit. C. Tuberonis: in quo quodlibet uoluerit: aut cui uerbo is calus iungatur ipse exponat hominem in eloquentia tantum: ut nomen diuinum inde inuenient. Dictus est enim theophrastus quasi

hoc est diuina quodam politio orationis. Sic. n. ab aristotele preceptore politum ei nomen fuit: cum atea tyrtaeus uocatur. Et puerbium inde natum: suspensio arboris eligenda hoc est prolixus despondendum est: quoniam aduersus doctissimos uiros scribere est muliercule presumptum. Non uero mihi tempore: adducit aliud exemplum catonis. scilicet censoris: qui licet sub aphyrcano: licet contra Hannibalem militasset: nec potuisset ferre aphyrcanum superiorem: & imperator triumphum reportasset: non potuit tamen carere calumpniatoribus: qui libros suos de rei militaris disciplina carpere auderent. Et ne aphyrcanum quidem ferre potuisset: quasi indignaretur sub eo imperatore militare.

Quid. n. ad tei meo uoluntate: hec sunt uerba catonis aduersus calumpniatores operis sui. Scio ego quod scripta sunt & si palam sperant multos fore qui ita improbet ut eligant: seria & acuta & clara est: corrector ita rupit multos fore qui iungi legant: ita non satis ei fuit pertere plinium: nisi Catonem quoque deprauaret. Nec plancus ille pido. tertium exemplum refert de placo: qui cum a uulgo dislinum polionem oratorem aduersus se parare: quas ipso mortuo ne respondere possit uel ipse dislinus uel filius eius ederat: dixit cum mortuis non nisi laruas luctari. Nec plancus ille lepide sub audi dixit. Non nisi laruas luctari: larue duntaxat noxiis ferarum umbrę: & nocturni lemures. Varro de uita patrum in sacris fabas iactat nocturnas: ac dicunt se laruas & lemures domo extra ianuam eicere: nunc generali uocabulo larue seu laruati dicunt: quicunque alienas facies sumunt. Ergo securi: nihil formidantes propter rationes quas supra diximus dicunt. n. securus quasi sine cura: unde securi sunt qui periculum non timeant et si periculi obnoxii sunt: tuti uero e contra o qui periculo obnoxii non sunt et si securi non sunt: sed periculum timeant. Contra uilificatores. id est uitiosos litigatores: hoc est obtretratores & calumpniatores: hi. n. nihil aliud quam uilificatores sunt: cum sola prauitate contentionem querunt. Exequatur reliqua propositi: hominibus loquendi modus: hoc est sola prauitate contentionem querunt. Exequatur reliqua propositi: hominibus loquendi modus: hoc est exequatur reliqua quod ad propositum pertinet. Quia occupatibus tuis publico bono parcent dum erat: hic rationem affert quare omnium librorum capitula in principio operis posuerit & hec est ratio quia parcendum tibi erat publico bono: hoc est propter publicas occupationes: subiunxit huic epistole quid singulis libris contineret ut neque: tu neque: tua causa ceteri plegendi omnia labore suscipietis. Sed inueni facillime possit quod quisque desideraret. Quod fecit in litteris nostris. id est in latina lingua: significat. n. institutum suum auctoritate ualerii forati. In libris quos epoptidus scripsit: in libris quos scripsit de spectaculis hoc enim

deductum est: nam aspectus est: liber ergo hoc est liber spectaculorum. Nescio qua ratione corrector non

epoptidus: sed epoptendus scripsit: nisi ut in penultima quoque prooemii uerbo erraret.

En quod ubi absolui mihi fratre quod a principio pollicitus fueram: & una cum expolitione.

Bu

ne pliniam poëmi: duos & viginti errores correctoris satis insignes ad te misit: bēuolētiā
nostram testor: quā sola uirtus & sūma illa studiorū necessitudo traxit me nō inuidia fecit
se: neq; enim inuideo alius bonū quo ipse careo: qui potius glorior: & sēsū quēdā uolupta
tis percipio: cū illa quę mihi desūt: itelligo alius super: nō odio cū nō mō doctos & erudi
tos uiros: sed quoscūq; bonarū artū studiosos nō amore tantū: uerū etiā singulari obser
uatiā persequar: nō studio laudis: quā expectare ex re tā pua uel nullā: uel p quā mediocrē
poterā: sed solo ueritatis desiderio. Et quia tā egregiū auctorē patinō poterā tam lacerū
ac sordidatū circūferri: ut nō mō non alliceret hoīes ad legēdū: sed potius fastidio quodā
& quasi stomacho ab alienaret. Tū q; uidebā i tāta talū librorū multiplicatione latinā lin
guā: nisi puidere: cū spē atq; opinionē omniū breui tēpore piturā ferant hęc aequo aīo
correctores: nec nobis succēleāt: s; agāt potius gratias q; hoc breui opusculo uiam eis
quā tenere debeāt: ueluti intento digito demōstrauis: seque ad reliquos errores quos to
to libro pene infinitos uel dimiserūt: uel fecerūt emēdandos accigāt: i quo nō dērit eis bes
sanonaeq; academię opā: si ea uti uoluerint: & nos certe quantū ingenio: quātū medio
cri doctria: quātū studio ualebimus rei tā utili atq; hōestae opam nauabimus: Tu uero mi
frācilce quē & ingenio excellū: & natū altūq; in litteris: & optiā artū studis flagratē oēs
& norunt pēdicāt: talē te in hoc ope prefla: ut itelligant iunuerſi: neq; cōsiliū neq; opā
neq; fidē tuā i re tā necessaria defuisse. Vale beneq; & foeliciter.

Ornelius Vitellius parthenio Benacēsi Suo Salutez! Data est mihi tan
dem ex negociis facultas. Sipuntini libellum perlegendi: quo plinii na
turali historia ad Titum Vespasianum epistolam corrigi: simul & inter
pretatur: qui ut aperte dicam quod sentio: uisus est mihi magna diligen
tia: maiori ingenio: tanti operis initium multis in locis Castigasse: Qd
profecto a titulo ipsiusq; ad calcem: Correctorum pariter & impres
sorū in cura: adeo deprauatum erat ut doctissimi ac prope diuini auctoris nomine & in
genio: uix dignum uideretur. Verum dum in Alariensem episcopum: qui primus omniū
impressoribus romanis plinium recognouit: uehemens fertur: cecus: ne aliter dicā: quae
dam meo iudicio parum animaduertit: ac frigide interpretatus est: Quos locos parthēi
dulcissime notauit omnes: non maliuolentia & odio: aut ambitioē aliqua: neq; enim is sū
qui alieni ingenii obrectatione mihi famam quēram: sed ut bonę me fidei esse cognoscat
hac enim proxima estate: cum libellum illum mihi legendum uenetus dedisses: negarem
q; tunc me illum posse euoluere: dixi ut scis. Laturum mecum patauium: hac conditione
ut cum primum possem: quid de eo sentirem: ad te scriberem: Qd si tardius opione tua
factū ē negociis quibus plus nimio distringor imputabis. Sed de his satis: parum enim

peccat? cuius fides tempore tm lapsa ē. Nunc ad pliniū. Qui cū cās addit: Cur Titū im-
 peratorem: uiuo patre uespasiano: appellet: Verebatur enim ne titō hac appellatione sto-
 machū faceret: pp uespasiani patris suspitionē: de qua inferius dicemus. sic ait. Agnoscis
 & hoc castrense uerbū: Ille enim ut scis: permutatis prioribus syllabis: duriusculū se fecit:
 q̄ uolebat existimari a uernaculis tuis & famulis: Sēlus uero ē. Nō ego o Tite primus re-
 gnante patrē te ip̄ratorem appello: sed agnoscis hoc castrense uerbū. Oīum. n. militū
 fauore in castris apud hierosolymā ea appellatōe honestatus ē. Et ille: ut scis: permuta-
 tis prioribus syllabis: id est reciprocis: & retro uerlis carminibus: durius q̄ uolebat existi-
 mari a domesticis tuis. id fecit. Quidam enim titi aicus. Carmine lotadico: eū laudādo i-
 p̄ratōrē obscurius fortasse appellauerat: ne male de titō filio suspicantē patrē uespasianū of-
 fenderet: quod Coniectari facit Tranquillus de Tito sic scribēs. Et ad p̄domandā iudeaz
 relictus: nouissima hierosolymę expugnatione duodecim propugnatores totidē sagit-
 taz confecit ictibus. Cepitq; eā natali iulij suę: tanto militum gaudio: ac fauore: ut in gra-
 tulatione: Impatorem eum consalutauerint: & subinde prouincia decedentē detinuerint
 suppliciter: nec non & minaciter efflagitantes: aut remaneret: aut secum oēs pariter ab-
 duceret: unde nata suspitio ēquali desciscere a patre: orientisq; regnū sibi uēdicare tētassz
 Quā suspitionē auxit: postq̄ alexandriā petēs: in consacrando apud memphim api boue
 diadema gestauit: de mōre si quidē rituq; priscę religionis: sed nō decrant: qui secius inter-
 prēarent. Quare: festinās in italiā: cū R. begiū: inde puteolos: oneraria nauis appulisset:
 Romā inde contendit expeditissimus: inopinātisq; patri: ueluti arguens rumorū de se te-
 meritatem: ueni inquit pater. ueni. Vides partheni: q̄ aperte tranquillū & titum impera-
 torem a militibus consalutatū scribit: qui honor ducibus summus erat: ut alexandrinus in
 bellis civilibus: & plutarchus in uitis: ac cicero multis in locis testantur: Et patrem uel
 pasianum suspicatum: ne titus despiceret: orientisq; regnū sibi assumeret unde: ut supius
 scripsi: facile conuici datur. quendam quem plinius non nominat. Tito eiꝑli notus ē:
 rat: dum carminibus titum retro uerlis laudat: imperatōrē obscurius appellasse: ne silicet
 suspitionem patri augeret: triplici igit̄ i ductus causa plinius titū ip̄ratōrē appellasse dicit:
 & q̄ eo noīe in castris appellatus sit: & q̄ alius carmine appellauerit: & ut hac epistola ali-
 quid de titi laudibus degustaret: cū ait: simul ut hac mea petulātia fiat. Ordo autē ē. Agno-
 scis hoc castrense uerbum: hoc ē impatoris appellationē: qua in castris honestatus es:
 mōre fortissimoz ducū: qui ob rē bene gestā: a militibus: in castris: impatores cōsalutant
 ille eīm secūda cā impatoris appellatōis & eīm hic cōiunctiua particula ē & elegāter po-
 sita & qualez apud ciceronē ē sepius iuenire: ut scis duriusculū se fecit: q̄ uolebat existi-
 mari a uernaculis. i. domesticis & famulis tuis prioribus syllabis pmutatis. i. lotadico carmīe
 In hoc. n. genere carmīs: ita pedes ordinant: ut si retrorsus īcipias legere: uersus uel eiu-
 dē: uel diuersi generis ēt constet: unde sit: ut syllabę ordine pmutentur: & priores ultime
 & ultime priores sūt: nec ē mirandum eo genere carminis ad titum usum fuisse illū: quisq;
 fuerit: cū ipse titus ad oē genus carminis prōptissimus fuerit. Quilianus i nono īstitutio-
 nū oratoriaz de lotadici ita. plenz. n. ex cōmissuris eoz: uel diuisione: pedes fiunt: quo
 sit ut iisdē uerbis: alii atq; alii uersui sūt. Inde ait: memini quēdā: nō ignobilē poetā: ita lu-
 lisse. Astia tenet celū: mar̄ classes: area messes. hic r̄trorsus sit lotadicus: Diomedes ue-
 ro grāmaticus uetustissimus: i ultimo libro suꝑopis. ita ait. Reciprocus uersus ē apud neo-
 tricos talis: uolo libertua prādicent̄ acta. Acta prādicent̄ tua liber uolo: uersus lota-
 dicus est: ex utraq; parte: sed durus. Et esse bonus si uis: cole diuos optime panfa: pan-
 fa optime diuos cole si uis bonus esse. hic in procursu hexameter est: i recurso lotadicus
 Repertum est etiam exametrum posse per exametrum recurrere: ut in illo uersu. Musa

mihi causas memora: quo numine leso. Leso numine quo memora causas mihi musa. Et elegiacus reciprocus est: ut pio precare thure celestium numina. Numinacelestum thure precare pio. hic i pro cursu iambicus: i recurso: elegiacus. sotadicus uero dictus a sotade: primus hoc genus carminis: ueluenit: ut inquit strabo. uel frequentius ulus ē: ut diomedes scribit: q cingēdus est appellatus: qā eo carmine. mores & orōem cingēdicā ē imitatus: ut idē strabo late meminit. Vnde martialis: nec retro lego sotadē cingēdū. Sed uide nūc. qd sipuntinus sentiat. Castrense inq̄t uerbū. i. p̄terraneū. qd uocabulū nō tā est eruditū: q̄ militare: & quali uernaculū. Qd q̄ uerz sit: tu partheni iudica: sed sipuntini erat p̄terraneū militare uocabulū ēē. uerz auctat ē. pbare. Illud mihi n̄ deat ueli. Cur pli. excusatio ē potius noui: ut ipse dicit: & ieruditi uocabuli: q̄ ulitato uerbo uoluerit uti: cū p̄sertim exeat ex p̄posito: & in ipsa ep̄la excuset se: q̄ i nature rebus scribendis coactus sit uti uocabulis rusticis & barbaris: nisi fortasse plinius i ep̄la: his in eruditis uocabulis & militibus uti: haud absurdū putauit: i reliquo ope putauit: sed audi p̄theni: q̄ frigide: ne dicā inepte: cetera interpretat. Qui magnifice prius ita se iactat: ponam eius uerba: ut facilius oīa cognoscas. Hic locus diligenter aduertendus ē. Nā aulz dicere: neminē eū: nēq̄ dūtaxat etatis: satis intellexisse. Sensus autem talis est. Nō sine ratione obicere mollior catullū: quia & conterraneus ē: & quem admodum ego sum: durusculus fuit: ob priores syllabas imutatas. constat sane: Catullum metri legem p̄uariatam de industria fuisse: p̄sertim in hēdecasyllabis uersibus: ponēdo primā syllabā breuē: cū regreter p̄ducta: ut i ipso uersu: quez mō plinius adduxit & alibi: hēc ille. Nō possū nō mirari: ac reigēnū hōis: alioqn docti & diligēti: i has nugas cecidisse. Sed ut in p̄ncipio dixi: dū in alariensē inuehit. cecus obtrectandi hōis uehēmētia effectus est: Vide p̄theni q̄tum cōmittat. Retrahit p̄mū auctorez ab eo: qd paulo sup̄ius p̄posuerat: deinde uult: q̄ plinius cōpet se catullo: q̄ sit durus & asper in carmine: quemadmodum ipse in soluta oratione: quam inepta comparatio sit: bi storiographi & poetae ipse uideat. Certe catullo si durus est: lege carminis ignosci potest. plinio quia pedestris est: nulla uenia dāda: & p̄sertim i ep̄stola. Illud uero p̄theni tu iudica: breuis ne syllaba pro p̄ducta: uel lōga pro breui: an potius inuitata uocabula: ob seure sūq̄: & structura ipsa orōis i se cōtortē: carmen duz & aspez faciat. Quid q̄ nullo pacto sipuntino ignoscendū ē: qui cū uideret: hāc sūam nō posse ex uerbis plini elici qd in alariensē rēphendit: in id ipse icidit. Oēs. n. codices antiqui: a uernaculis tuis: & famulis hnt: ipse p̄ tuis: suis: scribendū: Famulis uero interlinendū putat: cū nō faciāt ad sūam suā. Sed de his plus nimio: Subnectit deinde auctor tertiā cām. Cur titū impatorē appellare uoluerit: Simul inquit ut hac mea petulātia fiat: qd p̄xie nō fieri q̄sus es in alia p̄caci ep̄la n̄ra: ut in qdā acta exeat: hoc ē ut petulantia mea aliquid de rebus tuis gestis dicat. sipuntinus uero exeam prima persona corrigendum putat. Nescio qua rōe. p̄sertim cum huius uerbi tertia persona pro ea significatōe: qua nē plinius utitur: a ueteribus tm̄ modo usurpet. Quintilianus. sed tñ si quid exient. nō ent atticū: & persuis. Nō cū ego scribo: si forte quid aptius exit: & codices antiqui exeat hēant. sequit̄ inde auctor. Oīa q̄ hēc reip̄. & nobis quidē qualis in castrensi contubernio. Repetendū est hic uerbum p̄lral: & ē ordo. Oīa q̄ hēc reip̄. p̄stas: & nobis quidem talem te p̄stas: qualis fuisti in castrēli cōtubernio. i. dum una militabāus. Cōtubernium. n. ut modestus ait: manipulus dieit: hoc est eorum militum locietas: qui & sub uno uexillo pugnabant: & iisdem tentoriis conuiuebant. Militauit enim plinius contubernio Titī in germania: ubi belli germanici hystoriam incolauit. sipuntinus. nescio quo pacto: hunc locum cum interrogacione legendū existimat. sequitur inde auctor. Quando alia uia occurs ingens. Et longius etiam sum moues: ingenū facibus. i. ardore & uehēmētia ingenū me lōgius sūmoues a similitudine scilicet ignis: q̄ oīa p̄sumit. lō subiungit. Fulgurat in nullo unq̄ uerius dicta uis eloq̄ntiz: tibi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. C.3.2 (b)

non facit ad sensum plinii. nisi fortasse ueteres auctores transcriptos ab amicis & conuictis eorum plinius dicit: Quae sententia: q̄ sit digna ingenio plinii: tibi iudicandus partheni re linquo. Adde etiam quod omnes codices a iuratis habent: ubi a praepositio est. Sequitur deinde plinius. Nostri crassiores antiquitatum exemplorum artiumq̄. Repetendū ē hic: inscripserunt. Dendet enim plinius grecos: ut nimium in festiuioribus titulis excogitā dis abitiosos: latinos uero i his modestiores fuisse dicit: qui νόκρεας ἀπολόεσας. i. copie cornu nō κέρπον. i. fauū. nō πένδεκτας. i. oia continentes. nō πινάκιδον. i. Catillū. n̄ ἐγχερίδιον. q̄ is liber semper i manibus sit habendus: opera sua appellauerunt: sed ea: aut antiquitatum: aut exemplorū: aut artium titulis inscribere. Hec eadem gellius libro ultimo: noctium atticarum: de grecis & latinis scribit. Inde pli. Quā facetissimi lucubrationis nemi puto: ut qui ait: bibaculus eram: & uocabar pantomimus. Sensus ē. Ego puto lucubrationis inscriptionem: esse hoīs latini q̄ facetissimi: ut assent furius bibaculus: libros suos lucubrationis inscribens: qui ob diligentē imitationē: pantomimus ē ab oībus appellatus. Ordo uero ē. puto lucubrationē q̄ facetissimi: ut assent qui ait: bibaculus erā: & uocabar pantomimus. inde plin. Varro in latynis suis sustulit & flexibula. Varro latynas quasdā cōposuit: quibus flexibula nomen imposuit: ut testat nonius marcellus: qui i interpretatio ne uocabulorū uarronē in flexibulis allegat: ubi ipressores errauerūt: nā pro flexibulis flexibulis ipresser: Vocabulū platiui nūero declinat: & cōpositū ē ex latio uerbo flecto. & greco uocabulo. βουλή. i. consiliū: q̄ lectione eaz: consiliū deseri possit: & ea ratione dicitur qua flexanima. Sēsus ē: uarro in latynis suis modestiam latinoz excesit. qui passus est tā ambitioso titulo satyras suas inscribere: q̄ eaz lectione omne consiliū sit delegendū. ordo uero ē: Varro i suis latynis: flexibula sustulit: idest passus ē: peculiare eīz preteritū ē uerbi fuffero: inde subintelligendū est: inscribere. Sed aduerte obsecro partheni. quo pacto sipuntinus tres istos locos interpretatur: ubi uerba puerit. Nā ille ita corrigendū putauit. Nostri crassiores antiquitatum exemplorum artiumq̄: q̄ facetissime lucubrationē dicunt. Oēs profecto codices ueteres: quos ego uiderim: q̄ facetissimi hnt: & puto: aliqui uero dico: nulli tñ dicunt. Deinde ita ordinat. Oēs nostri latini: qui in antiquitatibus: & exemplis & artibus: rudiores sunt. q̄ greci. magis faceta inscriptione utentes: lucubrationē dicunt. Quibus uerbis sipuntinus hoc dicere uidet: q̄ latini oēs: lucubrationis titulo opa sua inscripserint: qd̄ fallū esse q̄s ambigit: cū Gellius uarias latinoz inscriptiones auctoz enumeret. Illud nescio quo ore ausus sit dicere: uarronē satyras appellasse flexibula. Et quia eum poeniteret opus suū tā illecebroso titulo nuncupasse: eā postea inscriptionē deleuisse: quod si ita est: respondet mihi uelim sipuntinus: Quo pacto ille satyrę ita inscriptę puencrunt ad etatē nonni: quarronē in flexibulis allegat. Sequitur plinius. Apud grecos desit nugari Diodorus: Quia scilicet non festiuiore titulo: sed operi suo apto: & conuenienti usus est. Diodorus enim omnem historiam ab initio mundi usq̄ ad Diui iuli cesaris tempora. xl. libris cōplectus: bibliothecas historias inscripsit. Hec sunt partheni: quę mihi epistola plinii a sipuntino paz aīaduēsa uidentur. Te uero & bergomatem Raphaelem nīm hac in re iudices deligo. hac tamen conditione: ut plinio in manibus sumpto: hec omnia ingenii uestri acumine: quod q̄ maximū in utroq̄ cognosco: perpendatis. Et si fortasse placebunt: ea compositiora: & latiniora faciatis: sin minus pro nra lūma iā uetere aicitia oro: obsecro: illā mis urēda tradatis. vale: & me mutuo ama.

FINIS.

